

А.Є. Книш

ПОНЯТТЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РОБОТАХ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ УЧЕНИХ

У статті наведено аналіз поняття готовності до професійної діяльності як складного багатокомпонентного утворення. Подано аналіз вітчизняних та зарубіжних досліджень, присвячених вивченню сутності поняття готовності до професійної діяльності. Показано історію становлення наукових поглядів на проблему готовності до професійної діяльності у вітчизняній психології. Розглянуто особливості функціонального та особистісного підходів до визначення професійної готовності до діяльності. Детально розглянуто погляди європейських та північноамериканських дослідників на проблему підготовки майбутнього спеціаліста. Проаналізовано співвідношення понять “готовність до професійної діяльності” та “професійна компетентність”. Уточнено структуру та компоненти готовності до професійної діяльності у вітчизняній, європейській та американській психології. Основними визначено компетентнісний та особистісний компоненти готовності до професійної діяльності.

Ключові слова: *готовність, професійна діяльність, компетентність, компетенція, професійний розвиток, становлення професіонала.*

Постановка проблеми. Сьогодні наша країна знаходиться в стані масштабного реформування усіх сфер та напрямків суспільного життя. Зміни прямо чи опосередковано зачіпають майже кожного громадянина. Для здійснення трансформаційних процесів у суспільстві зростає потреба у фахівцях нового рівня, що не тільки володіють базовими професійними компетенціями, а й характеризуються наявністю у них якісно нового рівня готовності до професійної діяльності.

Все це ставить перед системою освіти низку конкретних завдань щодо забезпечення якості професійної підготовки професіоналів нового рівня. Для якісного вдосконалення цього процесу необхідно в першу чергу визначитися з тим, що становить собою готовність до професійної діяльності молодого фахівця, які структурні компоненти вона містить, яких засобів формування потребує.

Аналіз останніх досліджень вказує на те, що у вітчизняній науці немає єдиного підходу до визначення готовності до професійної діяльності. Крім того, погляди вітчизняних вчених досить сильно розходяться з поглядами зарубіжних науковців на проблему професійної готовності та підготовку професіоналів. Саме існуючі розбіжності у вітчизняній та зарубіжній системах поглядів на проблему готовності змусили нас звернутися до аналізу та зіставлення їх змісту.

Аналіз останніх досліджень проблеми. Аналіз існуючих в науковому просторі понять дозволив виокремити такі визначення готовності: 1) стан, що обумовлений наявністю стійкої установки на виконання певного виду діяльності; 2) рівень сформованості психологічних властивостей, що обумовлюють успішне виконання діяльності; 3) активно-дієвий стан, що характеризується мобілізацією всіх сил організму для виконання певного завдання; 4) стан, за якого організм демонструє високі показники адаптивності до умов дійсності, що змінюються; 5) стан готовності до дії, що поєднує в собі різні сторони та компоненти готовності до діяльності.

© А.Є. Книш, 2015

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Питання готовності людини до діяльності розглядається у вітчизняній науці вже більше століття. За цей час з цього питання було нагромаджено велику кількість теоретичних та практичних досліджень. На особливу увагу, на наш погляд, заслуговує розгляд течій та підходів, що розроблялися в останні шість десятиліть і беруть свій початок у роботах представників радянської психології.

У роботах класиків діяльнісного підходу (О. М. Леонт'єв, С. Л. Рубінштейн) прийнято розглядати психологічну готовність як сукупність тих здібностей, якостей та властивостей особистості, що є необхідними для здійснення діяльності. Наприкінці 60-х років поняття готовності привернуло увагу спортивних (Ф. Ю. Генів, А. Ц. Пуні) та військових (М. І. Д'яченко, О. М. Столяренко) психологів. Дослідники цих напрямків розглядали готовність як короткотерміновий стан функціональної налаштованості психіки спеціаліста на вирішення певних завдань, що відповідають його прямим обов'язкам. Саме поняття готовності у розумінні цих вчених визначалося через терміни “пильності” (Л. С. Нерсисян, В. М. Пушкін), “мобілізаційної готовності” (Ф. Ю. Генів), “працездатності” (М. Д. Левітов), “передстартового стану” (А. Ц. Пуні) та ін.

Трохи пізніше готовність стає предметом вивчення представників педагогічної та соціальної психології (А. О. Деркач, Л. О. Кандибович, А. К. Маркова, В. О. Сластьонін). Представники цих психологічних напрямків вже більш схилиються до розгляду готовності як довготермінового стану.

У вітчизняній та зарубіжній літературі на даний момент вивчаються: змістовні характеристики поняття “готовність до праці” (О. Г. Асмолов, С. Д. Максименко, К. К. Платонов); окремі структурні компоненти готовності до діяльності (Є. О. Клімов, Н. Ф. Кузьміна, А. К. Маркова); рівні сформованості готовності до діяльності (А. Д. Ганюшкін, М. І. Д'яченко, Л. В. Кондрашова, Л. Е. Орбан); критерії готовності до праці (Е. М. Іванова, Є. С. Чугунова). Останніми роками з'являється все більше досліджень, присвячених вивченню готовності до праці спеціалістів окремих напрямків: педагогів (Н. П. Волкова, Л. В. Кондрашова, С. А. Литвиненко), військових (М. І. Д'яченко, О. М. Керницький, А. М. Столяренко), інженерів (Н. В. Кузьменко), управлінців (М. І. Д'яченко, Л. О. Кандибович, Л. М. Карамушка), психологів (Ж. П. Вірна, Т. В. Жванія, І. А. Ендеберк, Н. М. Петрученко, Л. З. Сердюк).

Разом з тим, приділяється недостатня увага співвідношенню розуміння поняття “готовності до професійної діяльності” у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі.

Метою статті є розгляд змісту вітчизняного й зарубіжного підходів до вивчення проблеми готовності до професійної діяльності та аналіз їх співвідношення.

Виклад основного матеріалу. Значний вклад в розвиток поняття готовності до діяльності зробили М.І. Д'яченко та Л.О. Кандибович, які здійснили масштабний аналіз та систематизацію підходів до визначення готовності до професійної діяльності. На основі свого дослідження вчені визначили готовність як важливе професійне утворення, що включає адекватні вимогам професії риси характеру та темпераменту; набір необхідних для здійснення професійної діяльності здібностей та знань, умінь і навичок; стійку систему мотивів та спрямованостей; професійно важливі психофізіологічні особливості [4]. Учені дійшли згоди в тому, що тривала готовність діє, постійно виявляється і є важливою передумовою професійної діяльності як такої. Вона обов'язково містить систему стійких компонентів та психічних утворень – знань, умінь та навичок професійної діяльності, професійно важливих якостей, особистісних

цілей та цінностей, вподобань та мотивів. Також під час досліджень вчені дійшли висновків, що поняття готовності до діяльності важливо співвідносити з такими характеристиками особистості, як здібності, компетентність, професіоналізм.

В рамках діяльнісного підходу можна виокремити два основних напрямки у вивченні готовності особистості до діяльності: функціональний та особистісний. Представники функціонального підходу зосереджують свою увагу на вивченні готовності до специфічних видів професійної діяльності (спортивної, екстремальної та ін.). Саме через це вони цілком і повністю акцентуються на розгляді функціональної відповідності стану особистості вимогам праці та здатності особистості до тривалого підтримання працездатності. На наш погляд, таке тлумачення готовності є занадто вузьким і таким, що не враховує особливості попередньої особистісної та академічної підготовки.

Особистісний підхід, на нашу думку, більш повною мірою відображає зміст поняття готовності до діяльності. Представники цього підходу розуміють готовність як особистісне утворення, прояв індивідуальних рис, що обумовлюють високу ефективність та результативність професійної діяльності. Так, Б. Г. Ананьєв наполягав, що готовність до діяльності - це сукупність професійно значущих здібностей [1]. Особистісний підхід розглядає готовність до діяльності як єдність особистісно значущих професійних властивостей, що відрізняються залежно від ролі в регуляції професійної та побутової діяльності. При цьому інтегруюча роль повністю визначається тими особистісними якостями, що забезпечують спрямованість людини на певний тип діяльності (В. С. Ільїн, В. В. Серіков та ін.). Отже, можемо констатувати, що поряд з двома основними елементами готовності (навичковим та особистісним) з'являється ще один важливий елемент – спрямованість на оволодіння професією.

Деталізуючи особистісну готовність до діяльності, А. Ц. Пуні виокремив низку ознак: спрямованість на боротьбу, оптимальний рівень емоційного збудження, опірність перешкодам, здатність до регуляції власних емоцій, думок, дій [9]. О. Г. Ковальов запропонував розглядати особистісну готовність до діяльності як стійку властивість особистості, яка передбачає усвідомлення особистісної та загальної значущості діяльності [4].

Варто зазначити, що жоден з описаних вище напрямків не описує всієї глибини поняття готовності. Саме через це низка вітчизняних учених (А. О. Деркач, О. В. Михайлов, Є. В. Селезньова) було запропоновано підхід, що інтегрує погляди представників функціонального та особистісного напрямків, а саме особистісно-діяльнісний підхід. Згідно з цим підходом готовність до діяльності розглядається як прояв особистісних, індивідуальних, суб'єктних особливостей якостей та властивостей людини в їх цілісності та взаємопов'язаності, що забезпечує можливість людини ефективно виконувати свої функції [2].

Представниця цього підходу К. М. Дурай-Новакова під готовністю до професійної діяльності розуміє систему інтегрованих предметних властивостей, знань, умінь, навичок, якостей особистості. Зміст особистісної готовності до діяльності містить: спрямованість на самостійне, творче, активне виконання професійно важливих завдань; розуміння значущості власної ролі та соціальної відповідальності; спрямованість на мобілізацію та максимальну актуалізацію знань та умінь, що були здобуті під час навчання у виші.

Н. В. Кузьміна вважає, що результатом навчання у вищому навчальному закладі є розвиток у майбутнього професіонала готовності до виконання нової для нього професійної ролі, що виявляється у стійкій потребі у неперервному саморозвитку для

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

досягнення вершин професіоналізму [5]. Хоч це поняття готовності і є трохи завузьким і не здатним відобразити всю багатомірність особистісної готовності до діяльності, воно додає до нашого уявлення про готовність новий рівень – акмеологічний.

У сучасній вітчизняній науці багато уваги вивченню готовності до діяльності приділяється в педагогіці, особливо при дослідженні особливостей становлення професіоналів у різних сферах діяльності. Можна зазначити такі основні напрямки дослідження особистісної готовності у вітчизняній науці:

- дослідження особливостей формування готовності до професійної діяльності педагогів та психологів (І. А. Ендеберк, Т. В. Жванія, І. А. Зязюн, А. Ф. Ліненко, С. А. Литвиненко, С. Д. Максименко, Ю. В. Пелех, Н. М. Петрученко, Л. З. Сердюк);
- дослідження готовності до професійної діяльності військових (В. І. Барко, О. М. Керницький, В. А. Молотай);
- дослідження готовності до професійної діяльності інженерів та управлінців (Л. М. Карамушка, Н. В. Кузьменко).

Особливу увагу вітчизняні вчені приділяють уточненню змісту та структури особистісної готовності до професійної діяльності. Так, у роботі А.Ф. Ліненко ми знаходимо підхід до визначення готовності через аналіз її основних проявів: позитивного ставлення до професії; необхідного для ефективної діяльності рівня оволодіння значущими знаннями, вміннями та навичками; самостійності при розв'язанні професійно важливих завдань; наявності вираженої спрямованості на виконання професійної діяльності та кар'єрного саморозвитку; розвинених моральних характеристик [8].

Глибокий аналіз проблеми, що розглядається, був проведений вітчизняною дослідницею З.Н. Курлянд, яка визначила готовність до діяльності як цілісну інтегровану якість особистості, що найбільш повно описує емоційну, когнітивну та вольову мобільність особи в момент включення в діяльність [6]. У структурі особистісної готовності дослідниця виокремила чотири компоненти: мотиваційний (стійка внутрішня спрямованість на певний тип діяльності), емоційний (позитивне ставлення до діяльності), особистісний (здатність до професійної рефлексії) та професійний (володіння професійно важливими здібностями). Розуміння готовності до діяльності З.Н. Курлянд є більш психологічним, ніж попередній підхід, але воно також має свої недоліки. Приділяючи багато уваги специфіці особистісного ставлення людини до діяльності, дослідниця не включає до своєї моделі компоненти, що пов'язані з розвитком професійно значущих компетентностей майбутнього спеціаліста.

Останніми роками у вітчизняній психології з'являється все більше досліджень, у яких готовність до професійної діяльності розглядається через поняття компетенції та компетентності або ж зовсім замінюється ними. Ми ж вважаємо ці поняття хоч і близькими за значенням, але не тотожними.

Професійну компетентність прийнято розглядати як найбільш важливу умову ефективного здійснення професійної діяльності, як показник особистісних здібностей, що виявляється у здатності виконання діяльності. По суті, компетентність є практичною реалізацією компетенцій особистості, що може бути здобутою тільки у практичній діяльності, шляхом набуття специфічного досвіду. Компетентність суб'єкта професійної діяльності виступає в ролі найвищого прояву готовності до певної професійної діяльності згідно з поглядами вітчизняних вчених (О.Б. Боровков, Н.В. Кобзар).

Саме компетентнісний підхід до визначення готовності до діяльності є основним в сучасній зарубіжній психології. При цьому варто зазначити, що у зарубіжній психології поняття готовності до професійної діяльності поширено значно менше, ніж у вітчизняній науці. Частіше за все зарубіжні вчені зосереджують свою увагу на таких

поняттях як “якість здійснення професійної активності”, “якість професійної підготовки”. Тим не менш, нами були знайдені згадки про готовність до професійної діяльності в роботах зарубіжних вчених, присвячених вивченню особливостей професійної діяльності представників конкретних професій.

Найбільшого розвитку дослідження готовності набуло в роботах вчених балтійських країн. Більшість таких робіт ґрунтується в тому числі і на положеннях діяльнісного підходу, але все ж має свої особливості. Зокрема, в роботах латвійських вчених (Р. Балтусайте, І. Катане, І. Калніне, А. Кепайте) ми прослідкували зосередження уваги на визначенні основних компетентностей при оцінюванні готовності професіонала [10, 11, 12]. Латвійські дослідники пропонують розглядати готовність професіонала до діяльності як сукупність двох основних структурних елементів: особистісної готовності та компетентісної готовності.

Під особистісною готовністю автори мають на увазі виражене бажання особистості до здійснення певної професійної діяльності. Це бажання знаходить своє відображення в системі мотивів особистості, які мають бути спрямовані на ефективне здійснення діяльності, та в позитивному емоційному ставленні особистості до діяльності. Автори роблять висновок, що особистісна готовність є складним багатогранним утворенням, що формується під час професійного навчання та забезпечує успішне здійснення професійної діяльності.

Компетентісну готовність вчені описують як базову здатність особистості до здійснення професійної діяльності. Вони розглядають її як один з ключових компонентів готовності до професійної діяльності, що базується на особистісних якостях людини та складається з усіх професійно важливих компетенцій, набутих в процесі навчання.

Таке розуміння готовності є дещо більш розвиненим варіантом класичного визначення готовності, запропонованого О.М. Леонтьєвим, який пропонував розглядати готовність як суму знань, умінь та навичок, що ґрунтуються на професійно важливих особистісних якостях. Але замість понять “знання”, “вміння” та “навички” латвійські вчені вводять поняття компетентність - як вищий прояв готовності до здійснення діяльності.

У роботах британських вчених Т. Бурдона, С. Джонсона, П. Мідоуса та Л. Мілварда ми знаходимо схожі ідеї щодо визначення готовності до праці. Вчені зазначають, що готовність до праці є складним багаторівневим утворенням, яке обумовлює якість входження молодого професіонала в робоче середовище та в самому загальному вигляді має три базові компоненти [13].

Перший компонент готовності до праці – це професійно важливі навички. Згідно з уявленнями британських вчених, це сукупність знань, умінь та навичок, що набуває молода людина в процесі здобуття академічної освіти. Як правило, ці навички відпрацьовуються на навчальних ситуаціях та кейсах і потребують вдосконалення в практичній роботі.

Другий компонент готовності – професійні компетенції. Під професійною компетенцією дослідники розуміють здатність до ефективної дії в конкретних професійно значущих ситуаціях.

Третій компонент готовності вчені називають “soft skills”, що дослівно означає “м’які якості”. По суті, ці “м’які якості” становлять собою такі особистісні риси особистості, що можуть забезпечити якісну комунікацію, міжособистісну взаємодію та вирішення професійно важливих завдань. Варто зазначити, що саме цей компонент найактивніше вивчається британськими вченими останніми роками, що свідчить про

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

розуміння дослідниками важливості особистісних якостей в процесі адаптації професіонала до умов праці.

В роботах багатьох британських вчених, зокрема Д. Брауна, М. Баретта, Л. Мілварда, Д. Хьюстона можна зустріти твердження про те, що готовність до праці формується у молодих спеціалістів із часів вищої школи і протягом усього навчання у вищому навчальному закладі [13]. При цьому вчені наполягають, що визначальний вплив на становлення готовності до праці мають практичні стажування студентів, бо без практичного досвіду в “польових” умовах молодий професіонал просто не зможе своєчасно зорієнтуватися в робочому просторі, що буде свідченням недостатнього розвитку його компетенцій.

По суті, запропонована британськими вченими модель готовності до праці є більш деталізованим продовженням моделі, яку ми спостерігали в дослідженнях балтійських вчених, з тією лише різницею, що в британській моделі теоретичні знання та практичні навички становлять собою різні компоненти.

Канадські дослідники Л. Арнольд, Д. Бок, М.С. Найер, що займаються вивченням якості підготовки майбутніх професіоналів, визначають готовність до професійної діяльності як сукупність знань, навичок та функцій, що забезпечують ефективність особистості в обраній сфері діяльності [14]. При цьому дослідники наголошують на тому, що рівень готовності можна виміряти тільки через експертні оцінки, що даються професіоналові його однокурсниками, викладачами, колегами та клієнтами. Лише всебічна оцінка якості професійної діяльності може бути свідченням рівня готовності до професійної діяльності. Також дослідники зазначають, що основу професійної готовності складає професійна компетентність особистості. Тож, ми можемо констатувати, що поняття готовності в канадській психологічній школі цілковито ґрунтується на оцінці якості професійної діяльності як єдиного об’єктивного показника готовності.

В північноамериканській психології поширене поняття “готовність трудових ресурсів” (workforce readiness). Це поняття активно досліджується і вивчається педагогами та психологами, що спеціалізуються на питаннях професійного розвитку та становлення. Готовність до праці досліджується на прикладі випускників вищої школи та коледжу. Як правило, під готовністю трудових ресурсів американські вчені розуміють стан оволодіння мистецтвом обраної професії, що обумовлюється володінням необхідними знаннями та компетенціями (навичками) [14, с. 28]. При цьому розглядаються одночасно й особистісна готовність, й готовність до групової взаємодії, як дві сторони одного стану.

Існуюча сьогодні в Америці система оцінювання готовності до праці ґрунтується на п’яти основних теоретичних підходах оцінювання якості професійної підготовки, що розроблялися поступово з 1980-х років. До цих підходів відносять:

- систему оцінювання якості підготовки фахівців, розроблену Державним комітетом здобуття професійно важливих навичок (SCANS) (А. Андерсон);
- систему оцінювання Американської спільноти навчання та розвитку (ASTD) (Т.К. Біксон, С.А. Лоу, Н. Мур, М. Шафер);
- Мічіганську систему дослідження рівня розвитку навичок, необхідних для працевлаштування (В. Мехренс),
- Нью-Йоркську систему державного департаменту освіти (Р. Фішер, В. Урі),
- систему оцінювання Національної академії наук (NAS) (Ф. Тейлор).

Аналіз вимог, що продукуються різними підходами, дозволяє констатувати майже повну згоду вчених щодо базових навичок професіонала і повну незгоду щодо визначення особистісних якостей, які забезпечують високий рівень ефективності професійної діяльності.

На основі цих підходів американським дослідником Х.Ф. О'Нілом була розроблена модель компетентностей, що забезпечує готовність людини до здійснення професійної діяльності.

Ця модель складається з дев'яти структурних елементів, які у свою чергу забезпечують достатній рівень розвитку професійної компетентності та загальну готовність особистості до праці. Модель містить такі елементи: 1) особистісний самоменеджмент; 2) академічні знання; 3) кар'єрні орієнтири; 4) навички міжособистісної взаємодії; 5) особливості мислення/вирішення професійно важливих завдань; 6) володіння технологіями; 7) здатність до ефективної комунікації; 8) здатність до ідентифікації з професією; 9) здатність до праці в організаціях певного типу [14].

Висновок. Аналіз вітчизняних та зарубіжних підходів до визначення готовності до діяльності дозволив нам виокремити три основні системи трактування: вітчизняну, європейську та американську. Розглянуті підходи та концепції також дозволяють нам виокремити три основні моделі визначення структурних компонентів готовності до професійної діяльності.

Вітчизняна система поглядів базується на діяльнісному підході та описує готовність як стійку характеристику особистості, що ґрунтується на наявності у людини професійно значущих якостей, знань, умінь та навичок, цілей, мотивів та цінностей. Важливою рисою саме вітчизняної школи є те, що готовність не ототожнюється з компетентністю. Більше того, готовність розглядається як передумова формування компетентності і може вивчатися лише на прикладі фахівців на ранніх стадіях професіоналізації. Особистісна готовність є більш вузьким поняттям, що включає спрямованість та вмотивованість людини на професійну діяльність.

Європейська система поглядів більше схиляється до розгляду компетентності як важливого складника професійної готовності до діяльності. Наряду з компетентністю важливим компонентом є особистісна готовність, що виявляється в наявності розвинених психологічних рис у сфері спілкування, взаємодії та вирішенні робочих завдань. Важливо зазначити, що обидва компоненти є рівно значущими.

Американська система визначення готовності до професійної діяльності фактично прирівнює поняття "готовність до праці" та "професійна компетентність". При цьому компетентність особистості визначається рівнем розвитку чотирьох основних елементів: базових навичок (шкільні знання), розумових навичок, навичок взаємодії та особистісних рис. Американські вчені вважають всі елементи рівно значущими та взаємопов'язаними в загальній структурі готовності трудових ресурсів.

Список літератури: 1. *Ананьев Б.Г.* Избр. психолог. труды. т. I. / Б.Г. Ананьев – М.: Педагогика, 1980. – 230 с. 2. *Деркач А.А.* Педагогическое мастерство тренера / А.А. Деркач, А.А. Исаев. – М.: Физкультура и спорт, 1981. – 375 с. 3. *Дьяченко М.И.* Психологическая готовность / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович – М.: Наука, 1986. – С.49-52. 4. *Ковальов О.Г.* Психология личности / О.Г. Ковальов – 3-те вид., перероб. і доп. – М., 1970. – 391 с. 5. *Кузьмина Н.В.* Очерки психологии труда учителя. Психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности / Н.В. Кузьмина – Л., ЛГУ, 1967. – 183 с. 6. *Курлянд З.Н.* Професійно-креативне середовище

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

ВНЗ – передумова підвищення якості підготовки майбутніх фахівців / З.Н. Курлянд // Педагогическая наука: история, теория, практика, тенденции развития – 2009. – №1 – С. 18-26. 7. Кушнер Ю.З. Методология и методы педагогического исследования: учебно-методическое пособие / Ю.З. Кушнер – Могилев: МГУ им. А.А. Кулешова, 2001. – 66 с. 8. Линенко А.Ф. Готовність майбутнього вчителя до педагогічної діяльності / А.Ф. Линенко // Педагогіка і психологія – 1995. – № 1 – С. 125- 132. 9. Пуни А.Ц. Психологические основы волевой подготовки в спорте / А.Ц. Пуни. – Л.: Изд-во ГДОИФК, 1977. – 23 с. 10. Baltušīte R. Pedagoģijas studentu gatavība profesionālai darbībai skolas vidē / R. Baltušīte // The Pedagogy Students' Readiness for Professional Activities in the School Environment) – Promocijas darbs. Jelgava: LLU, 2013 – 184 p. 11. Katane I. Izglītības ekoloģija: starpdisciplinārs virziens mūsdienu izglītības pētniecībā / I. Katane, L. Pēks, // Educational Ecology: Interdisciplinary Trend of Modern Educational Research - Sērija "Izg lītības ekoloģija". Jelgava: LLU IMI, 2006 – P. 32. 12. Kepaitē A. Peculiarities of Prospective Teachers' Reflection / A. Kepaitē // ATEE, Spring University, Teacher of the 21st Century: Quality Education for Quality Teaching, Rīga, 2008. – pp. 83-88. 13. Meadows P. Young men on the margins of work: an overview report. Joseph Rowntree Foundation. Work and Opportunity Series / P. Meadows - York: Joseph Rowntree Foundation. – 2001. - No. 23. – 48 p. 14. O'Neil H.F. Workforce Readiness: Competencies and Assessment / H.F. O'Neil – NY: Psychology Press, 2014. – 467 p.

Bibliography (transliterated): 1. Ananiev B.G. Izbr. psiholog. trudy. t. I. / B.G. Ananiev – M.: Pedagogika, 1980. – 230s. 2. Derkach A.A. Pedagogicheskoe masterstvo trenera / A.A. Derkach, A.A. Isaev. – M.: Fizkult'ura i sport, 1981. – 375 s. 3. Diachenko M.I. Psihologicheskaja gotovnost' / M.I. Diachenko, L.A. Kandybovich – M.: Nauka, 1986. – S.49-52. 4. Kovalov O.H. Psykholohiya osobystosti / O.H. Koval'ov – 3-tye vyd., pererob. i dop. – M., 1970. – 391 s. 5. Kuzmina N.V. Oчерки psihologii truda uchitelja. Psihologicheskaja struktura dejatel'nosti uchitelja i formirovanie ego lichnosti / N.V. Kuzmina – L., LGU, 1967. – 183 s. 6. Kurljand Z.N. Profesiyno-kreatyvne seredovyshe VNZ – peredumova pidvyshchennya yakosti pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv / Z.N. Kurljand // Pedagogicheskaja nauka: ystoryya, teoryya, praktyka, tendentsyy razvytyya – 2009. – #1 – S. 18-26. 7. Kushner Ju.Z. Metodologija i metody pedagogicheskogo issledovaniia: uchebno-metodicheskoe posobie / Ju.Z. Kushner – Mogilev: MGU im. A.A. Kuleshova, 2001. – 66 s. 8. Lynenko A.F. Hotovnist maybutnoho vchytelya do pedahohichnoyi diyalnosti / A.F. Lynenko // Pedahohika i psykholohiya – 1995. – # 1 – S. 125- 132. 9. Puni A.C. Psihologicheskie osnovy volevoi podgotovki v sporte / A.C. Puni. – L.: Izd-vo GDOIFK, 1977. – 23 s. 10. Baltusaite R. Pedagogiiaas studentu gataviba profesionalai darbībai skolas vide / R. Baltusaite // The Pedagogy Students' Readiness for Professional Activities in the School Environment) – Promocijas darbs. Jelgava: LLU, 2013 – 184 p. 11. Katane I. Izglitibas ekoloģija: starpdisciplinars virziens musdienu izglitibas petnieciba / I. Katane , L. Peks, // Educational Ecology: Interdisciplinary Trend of Modern Educational Research - Serija "Izg litibas ekoloģiia". Jelgava: LLU IMI, 2006 – P. 32. 12. Kepaitē A. Peculiarities of Prospective Teachers' Reflection / A. Kepaitē // ATEE, Spring University, Teacher of the 21st Century: Quality Education for Quality Teaching, Rīga, 2008. – pp. 83-88. 13. Meadows P. Young men on the margins of work: an overview report. Joseph Rowntree Foundation. Work and Opportunity Series / P. Meadows - York: Joseph Rowntree Foundation. – 2001. - No. 23. – 48 p. 14. O'Neil H.F. Workforce Readiness: Competencies and Assessment / H.F. O'Neil – NY: Psychology Press, 2014. – 467 p.

A. Knysh

CONCEPT OF READINESS FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES IN THE WORKS OF LOCAL AND FOREIGN SCIENTISTS

The article provides an analysis of the concept of readiness for professional activities as a complex multi-component phenomenon. The analysis of domestic and foreign research on the essence of the concept of readiness for professional activities is presented. The article shows the history of the formation of scientific views on the issue of readiness for professional activity in the national psychology. The features of the functional and personal approaches to the definition of professional readiness for activities is shown. Views of European and North American researchers on the problem of training of future specialists considered in details. We analyzed the relationship between the concepts of readiness for professional activities and professional competence. Domestic belief system based on active approach describes readiness as a stable characteristic of the individual, based on the presence of a person professionally significant qualities, knowledge and skills, goals, motivations and values. An important feature of the national psychology school is that readiness is not identified with competence. European system of beliefs more inclined to consider competence as an important component of professional readiness for activities. Along with competence personal readiness stands as an essential component. Personal readiness manifested in the presence of psychological traits developed in the field of communication, interaction and solving business problems. The American system of determining readiness for professional activity actually equates the concept of "readiness for work" and "professional competence". At the same time competence is determined by the individual level of four main elements: basic skills (school knowledge), mental skills, interaction skills and personality traits. US scientists believe all elements equally important and connected in the total workforce readiness. The structure and components of readiness for professional activity in the domestic, European and American psychology are refined in the article. The main components of readiness for professional activities identified as competence component and personal component.

Key words: readiness, professional activity, competence, professional development, becoming a professional.

УДК 159.9

А.Е. Кныш

ПОНЯТИЕ ГОТОВНОСТИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РАБОТАХ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ И ЗАРУБЕЖНЫХ УЧЕНЫХ

В статье приведен анализ понятия готовности к профессиональной деятельности как сложного многокомпонентного феномена. Представлен анализ отечественных и зарубежных исследований, посвященных изучению сущности понятия готовности к профессиональной деятельности. Показана история становления научных взглядов на проблему готовности к профессиональной деятельности в отечественной психологии. Рассмотрены особенности функционального и личностного подходов к определению профессиональной готовности к деятельности. Подробно рассмотрены взгляды европейских и североамериканских исследователей на проблему подготовки будущего специалиста. Проанализировано соотношение понятий "готовность к профессиональной деятельности" и "профессиональная компетентность". Уточнена структура и компоненты готовности к профессиональной деятельности в отечественной, европейской и американской психологии. Основными определены компетентностный и личностный компоненты готовности к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: готовность, профессиональная деятельность, компетентность, компетенция, профессиональное развитие, становление профессионала.

Стаття надійшла до редакційної колегії 22.05.2015